

Marianne Leeraar – Schaap

Marianne Schaap werd geboren in het Groningse Onstwedde op 22 april 1880. Haar ouders zijn Izaäk Schaap en Jette Bachman. Het echtpaar krijgt tien kinderen:

1. Heiman, geboren op 8 februari 1866 in het Drentse Gasselte – gestorven in Gronsveld, 6 april 1943.
2. Saartje, geboren 24-03-1867 te Stadskanaal gem. Onstwedde, vermoord in Auschwitz op 19-11-1942.¹
3. Levie, geboren 07-08-1869 te Stadskanaal gem. Onstwedde
4. Sophia, geboren 25-11-1873 te Stadskanaal gem. Onstwedde
5. Philippina, geboren 08-11-1875 te Stadskanaal gem. Onstwedde
6. Bernard, geboren rond 1878 te Stadskanaal gem. Onstwedde want: overleden op 1 jarige leeftijd op 19-12-1879 te Stadskanaal gem. Onstwedde.²
7. **Marianne**, geboren 22-04-1880 te Stadskanaal gem. Onstwedde
8. Bernard, geboren 20-12-1882 te Stadskanaal gem. Onstwedde
9. Levie, geboren januari 1885 te Stadskanaal gem. Onstwedde, overleden op 30-01-1885 te Onstwedde. Hij stief toen hij 15 dagen oud was.³
10. Levie Daniel, geboren 15-07-1886 te Onstwedde, overleden op 20-03-1943 te Sobibor⁴

Zo rond haar twintigste jaar woont Marianne in het Belgische Visé, vlak over de grens bij Maastricht. Waarschijnlijk woont ze in bij haar oudste broer Heiman en diens Eijdsense echtgenote Bine Canther.⁵ Dit echtpaar heeft op 12 december 1894 in Visé hun zoon Alexander Lazard gekregen hebben en wellicht is Marianne al rond zijn geboorte bij hen in getrokken om het jonge gezin uit te helpen. Overigens wonen Bina en Heiman aan het begin van de oorlog in de Stationsstraat 215 in het Zuid-Limburgse Gronsveld.

Op haar 23e trouwt Marianne op 23 december 1903 in Maastricht met Léon Leeraar. Deze Maastrichtenaar is conducteur bij de spoorwegen. In 1904 verruilen Marianne en Léon Maastricht voor Den Haag, Léons nieuwe standplaats. Hier wordt op 17 november 1905 hun zoon Emile geboren. Maar in december 1905 komen ze alweer terug naar Maastricht waar ze op verschillende adressen wonen: Hoogbrugstraat 3, Waterpoortje 2 en Lage Barakken 14.⁶ Léon krijgt promotie en wordt conducteur 1e klasse. In 1919 wordt hij zelfs benoemd tot hoofdconducteur. Hij blijft zijn hele leven werken bij de spoorwegen totdat hij getroffen wordt door een ongeluk of ziekte waardoor hij in oktober 1925 eervol ontslag krijgt. Hij gaat dan met pensioen wegens invaliditeit.

In mei 1913, Marianne is dan pas 23 jaar, overlijdt haar vader. Een paar jaar later, in 1919 verliest ze haar moeder.

---

¹ Yad Vashem Database

² Stadsarchief gemeente Groningen, Overlijdensregister 1879, aktenummer 168.

³ Stadsarchief gemeente Groningen, Overlijdensregister 1949 In Duitsland en Polen overleden Groningers, archiefnummer 2109, aktenummer 15.

⁴ Stadsarchief gemeente Groningen, Overlijdensregister 1949 In Duitsland en Polen overleden Groningers, archiefnummer 2109, aktenummer 89

⁵ RHCL, 20.096A Bevolkingsregisters Maastricht, 1850-1920, inv. no. 227.

⁶ RHCL, 20.096A Bevolkingsregisters Maastricht, inv. no. 196.

Tweede Wereldoorlog

Wanneer de Tweede Wereldoorlog uitbreekt is Marianne 60 jaar oud. Ze woont met Léon sinds februari 1929 aan in het pand aan de Coxstraat 6. Bij hen in woont ook het Joodse echtpaar Felix Israël Lehmann (1889-1942) en Flora Salomon (1889-1942) en hun dochter Gertrud (1925-1942). Zij zijn uit Duitsland gevlucht.

Op 13 april 1942 krijgen Léon en Marianne van de Duitse bezetter te horen dat hun woning aan de Coxstraat 6 - zoals alle onroerend goed in eigendom van Joden- onder beheer is gesteld van de *Niederländische Grundstuck Verwaltung* (NGV). De NGV liet het feitelijke beheer en de verkoop van geroofde joodse panden over aan de Algemeen Nederlandse Beheer van Onroerende Goederen (ANBO). Dat leidt er toe dat het huis op 15 januari 1943 door de NSB-makelaar De Pauw wordt verkocht aan de NSB-slager S.W.J. Jaspers, die woont en werkt aan de Stationsstraat 7 in Maastricht. Jaspers betaalt HFL 5.000,- voor het pand met inbegrip van de volledige inboedel. Het geld komt terecht bij de Duitse roofofbank Liro; Léon en Marianne zien er geen cent van. Korte tijd later verkoopt Jaspers het pand met winst door. Waarschijnlijk blijven Marianne en Léon in hun onteigende huis wonen en gaan ze het huren van de oorlogskoper. Hoewel in veel vergelijkbare gevallen de Joodse eigenaren gedwongen werden hun huis te verlaten kwam het ook voor dat ze konden blijven wonen maar de woning moesten gaan huren. Begin 1943 trekt overigens ook nog de uit Duitsland gevluchte weduwe Paula Rosenbund-Tausk bij hen in. Het gezin Lehmann-Salomon met hun dochter Gertrud woont dan al niet meer aan de Coxstraat 6; zij zijn tijdens de eerste deportatieronde van joden uit Maastricht op 25 augustus 1942 naar Kamp Westerbork gedeporteerd. Vervolgens zijn ze op transport gezet naar het concentratiekamp Auschwitz, waar ze alle drie worden vermoord. Vanwege hun bejaarde leeftijd hoeven Marianne en Léon niet mee met de eerste deportatieronde.⁷ Maar dat verandert wanneer eind maart 1943 de Duitsers bevelen dat acht Nederlandse provincies, waaronder Limburg, vóór 10 april *Judenfrei* moeten worden gemaakt. Alle *Volljuden* uit deze gebieden, met uitzondering van de gemengd gehuwden, moeten zich melden in kamp Vught. Ook Léon en Marianne. Zij komen daar op 8 april 1943 aan.⁸ Een maand later, op 8 mei 1943, worden ze doorgestuurd naar Westerbork, samen met Mariannes schoonzus Bine Canther.⁹ Van daar uit worden ze op 11 mei 1943 op transport gezet naar Sobibor waar zij direct na aankomst, op 14 mei 1943 worden vermoord.¹⁰ Marianne 63 jaar, Léon is dan 68 jaar.

Ook Paula Rosenbund komt terecht in Westerbork. Ze overlijdt er op 26 juni 1943 en was toen 71 jaar oud.

---

⁷ Tot april 1943 werden alle oudere en zieke joden in Limburg -in tegenstelling tot de Randstad- vrijgesteld van deportatie volgens van Rens, H. A. J. (2013), De vervolging van joden en Sinti tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse, p. 158-159. Zie ook www.historischnieuwsblad.nl/nl/agenda/5605/deportatie-van-limburgse-joden-tijdens-de-tweede-wereldoorlog.html.

⁸ Dat blijkt uit de carthotheek van Kamp Vught.

⁹ Op Bina's registratiekaart van Kamp Vught staat vermeld dat ze op 8 mei 1943 is doorgestuurd naar Westerbork. Zie <https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/403879?s=bine%20canther&t=2140159&p=0>

¹⁰ Van Rens, p. 359.

Mariannes enige kind Emile trouwt in augustus 1933 met de Amsterdamse Sarah de Groot.¹¹ Op 14 juni 1938 wordt hun dochter Marianne Suzanne geboren.¹² Emile en zijn dochttertje overleven de oorlog niet. Emile sterft op 38 jarige leeftijd in Auschwitz op 17 februari 1944.¹³ Marianne Suzanne sterft enkele dagen voor haar vader, ook in Auschwitz. Ze is dan pas 5 jaar oud.¹⁴

Sarah overleeft de oorlog wel en is de enig overgebleven erfgenaam van de familie Leeraar. Via haar verloopt het rechtsherstel van het pand aan de Coxstraat 6 dat vanaf 22 december 1944 weer in volledig eigendom komt van (de erven van) Leon en Marianne. De beide oorlogskopers moeten de opgebrachte huren vanaf 1 mei 1943 tot 15 september 1943 aan Sarah terugbetalen. Daar moeten overigens nog wel de onderhoudskosten en de gemeentelijke belastingen die zij betaald hebben, vanaf getrokken worden.¹⁵

---

¹¹ Stadsarchief Amsterdam, archiefnummer 30238, inventarisnummer 292.

¹² Stadsarchief Amsterdam, archiefnummer 30238, inventarisnummer 494. Zie ook Nederlandse Oorlogsgraven Stichting <https://oorlogsgravenstichting.nl/personen/89584/marianne-suzanne-leeraar>

¹³ Nederlandse Oorlogsgraven Stichting <https://oorlogsgravenstichting.nl/personen/89573/emile-leeraar>

¹⁴ Online Central Database of Shoah Victims' Names Yad Vashem.

¹⁵ Rechtsherstel transportakte no. N19014 notariële akte.